

4-mavzu. Taqdimotlar tuzish va ular bilan ishlash texnologiyalari.

Reja.

- 4.1. Taqdimot redaktorlari asosiy tushunchasi va ishlash prinsiplari. Microsoft PowerPoint, Google Slides Prezi, Apple Keynote, Libre Office Impress redaktorlarining tahlili.
- 4.2. Axborotlar taqdimotini shakllantirish texnologiyasi.
- 4.3. Konstruktorlar, maketlar va shablonlardan taqdimot yaratishda optimal foydalanish. Taqdimotlarga grafiklar, obyektlar joylashtirish.
- 4.4. Taqdimotni jixozlash va boshqarish. Anniatsion jarayonlarni tashkil etish va o'rnatish

4.1. Taqdimot redaktorlari asosiy tushunchasi va ishlash prinsiplari. Microsoft PowerPoint, Google Slides Prezi, Apple Keynote, Libre Office Impress redaktorlarining tahlili.

Microsoft PowerPoint (to'liq nomi — **Microsoft Office PowerPoint**, ingliz tilida *power point* - o'zbek tilida “*ishonchli ma'ruza*” degan ma'noni aglatadi)- taqdimotlar tayyorlash dasturi bo'lib, **Microsoft Office**ning qismi hisoblanadi va **Microsoft Windows**, **MacOS** operatsion tizimlarda ishlaydi. Tayyorlangan taqdimotlar proektorlar yoki katta ekranli televizorlar orqali namoyish qilinadi.

PowerPointni yaratish g'oyasi muallifi Berkli universiteti talabasi Bob Gaskins hisoblandi. 1984 yilda Bob Gaskins dasturchi Dennis Ostin bilan birgalikda o'z g'oyasini amalga oshirib Presenter dasturini ishlab chiqdilar. Dennis Ostin va Tom Rudkin tomonidan taqdimotni original dasturi ishlab chiqildi, keyinchalik bu dasturni Bob Gaskins PowerPoint deb nomlashni taklif qildi. Yaratilgan dasturiy mahsulotga talab va ehtiyojlar oshib bordi, 1987 yilda Apple [Macintosh](#) operatsion tizimi uchun **PowerPoint 1.0** taqdimot dasturi chiqarildi va o'sha yili bu dasturiy mahsulot **Microsoft** korporatsiyasi tomonidan sotib olindi.

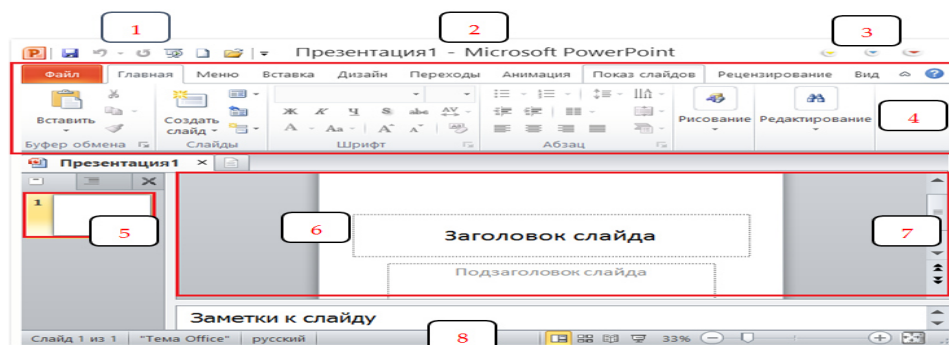
Taqdimot matnli, jadvali, diagrammali va shu kabi axborotlarni taqdim qilish dasturi. Mohiyatan PowerPoint taqdimoti - slayd shou hisoblanadi. Animatsiya taqdimotni birmuncha dinamikli, unda taqdim qilinadigan axborotlarni ko'proq eslab qolish imkoniyatini beradi. Slaydlar namoyishini ketma-ketligida yoki slaydlardagi axborotlarini taqdim qilinishida kiruvchi va chiquvchi animatsiya effektlarini qo'llash yuqori samara beradi. Animatsiya matnga, figuraga, jadvalga, diagrammaga, yoki qisqasi slayddagi istalgan ob'ektga o'rnatilishi mumkin va bunday ob'ektlar animatsiyalashtirilgan ob'ektlar deyiladi.

Uslubiy qo'llanma **Microsoft Office 2010ning PowerPoint 2010** ilovasi bilan axborotlarni taqdimotlar ko'rinishda qayta ishlash texnologiyalaridan laboratoriya ishlarini bajarishga mo'ljallangan. Uslubiy qo'llanmada mavzuga oid nazariy va amaliy tushunchalar atroflicha yoritilgan, laboratoriya ishi topshiriqlari keltirilgan.

1-rasm.

PowerPoint
2010 oynasini

tuzilishi va interfeysi.

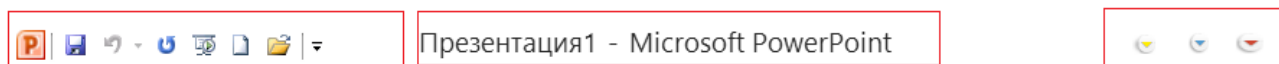
1. Ilovani yuklash.

Ilova Пуск ► Программы ► MicrosoftOffice ► PowerPoint 2010 kabi yuklanganda, u oynaga 1-rasmda keltirilgani kabi ochiladi.

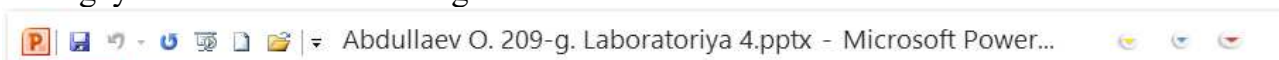
Ilova oynasi quyidagi tarkibiy qismlarga ega:

Sarlavha satri: 1)Tez murojaat qilish paneli (Панел быстрого доступа); 2) Taqdimot xujjati va ilova nomi; 3) Oynani boshqarish tugmalaridan iborat.

4.2. Axborotlar taqdimotini shakllantirish texnologiyasi.

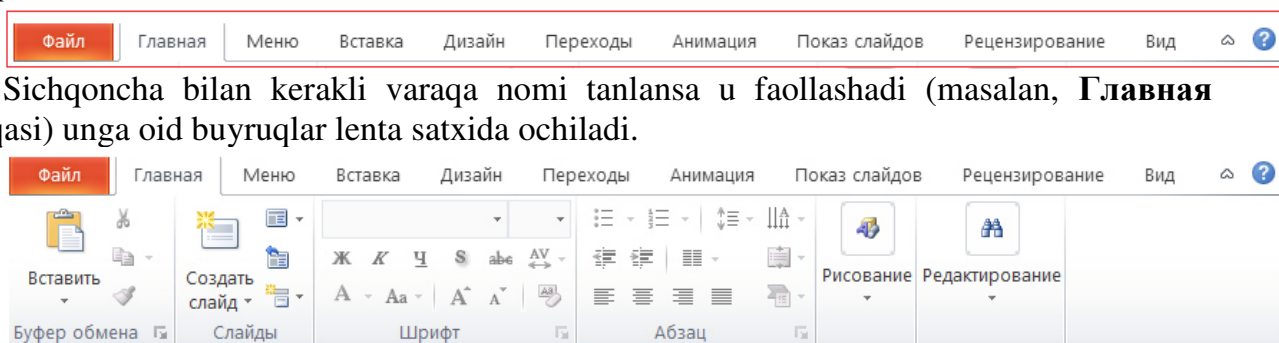

Yangi tuziladigan xujjatlarga **Презентация1; Презентация 2; ...** nomlar avtomatik tarzda beriladi. Taqdimot fayli (*.pptx) kengaytmali nomga ega bo'ladi. Foydalanuvchi tomonidan tuzilgan faylga nom berilganda (masalan, Abdullaev O.209-g.Laboratoriya4) u *.pptx kengaytma bilan sarlavha satriga o'rnatiladi.

4) PowerPoint 2010 lentasi:

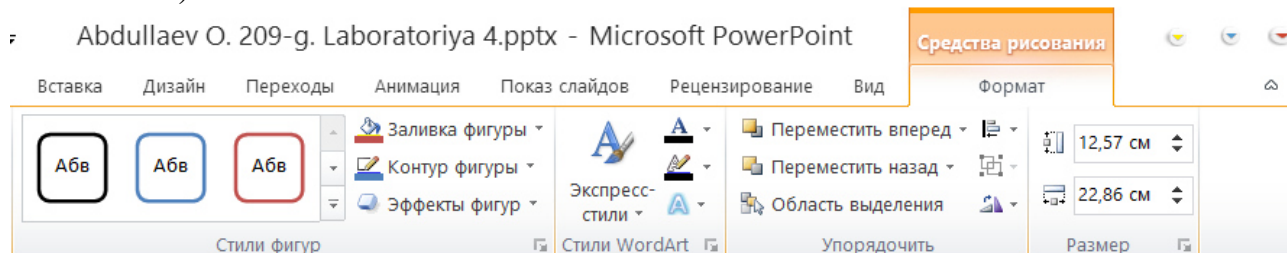
Лента rus tilida **вкладка**, o'zbek tilida **varaqa** deb ataluvchi obyektlardan tashkil topgan bo'lib, ular bir satrda keltiriladi va: **Главная** (Asosiy), **Вставка** (Qo'yish, O'rnatish), **Дизайн**, **Переходы** (O'tishlar), **Анимация**, **Показ слайдов** (Slaydlar namoyishi), **Рецензирование** (Tahrirlar), **Вид** (Ko'rinish) deb nomlanadi. Bu satr - lentani varaqalar satri deb ataladi.

Sichqoncha bilan kerakli varaqa nomi tanlansa u faollashadi (masalan, **Главная** varaqasi) unga oid buyruqlar lenta satxida ochiladi.

Varaqalar satridagi **Развернуть ленту** -Lentani ochish, **Свернуть ленту**– Lentani yig'ish tugmalari joylashtirilgan.

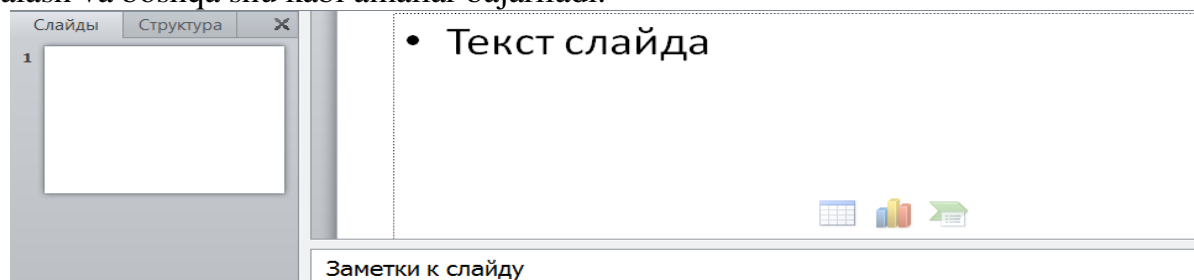
Microsoft Officeni boshqa ilovalarida bo'lgani singari, **PowerPoint 2010** taqdimot ilovasida **kontekst varaqa** atamasi kiritiladi. Ilova slaydlarida jadvallar, rasmlar, tasvirlar, figuralar kabi obyektlar bilan ishlayotgan vaqtda varaqalar satrida **Формат** nomi bilan kontekst varaqalar qo'shiladi. Masalan, **Формат: Средства рисования** (Формат: Chizish vositalari) kabi.

Tegishli kontekst varaqa faollashtirilsa unga joylashtirilgan buyruqlar lenta sathida ochiladi.

5) Навигациялар paneli. Ish oynasini chap tomonidagi panelda **Слайды** (Slaydlar) va **Структура** (tarkibli) varaqalari joylashtirilgan. **Слайды** varaqasida slaydlar kichik

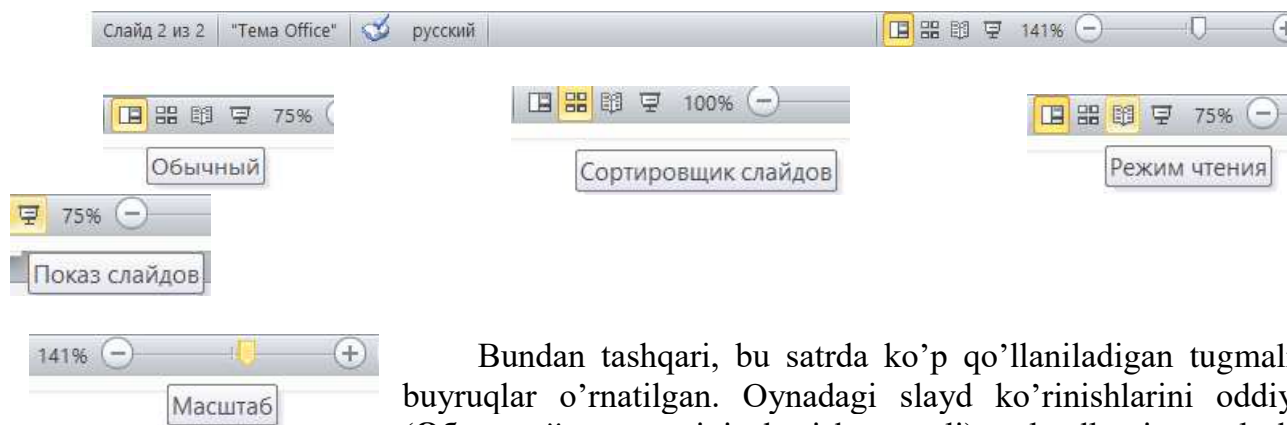
minatyura ko'rinishda joylashtirilib va bu varaqada: slayd qo'shish, kesib olish, o'chirish, nusxalash va boshqa shu kabi amallar bajariladi.

6) Ish maydoni asosiy panelida taqdimot slaydlari bilan ishlash amalga oshiriladi. Ish oynasining quyi qismida joylashgan **Заметку к слайду** (Slaydga yozuvlar) panelida slaydlarga oid eslatmalar, izohlar yoziladi.

7) Gorizontal va vertikal prokurutka tugmalari.

8) **Holatlar satri.** U **PowerPoint 2010** oynasini quyi qismida joylashgan. Bu satrda slaydlar soni, tanlangan taqdimot shablonini turi (masalan "**Тема Office**"), taqdimot uchun tanlangan til (masalan, **русский**) kabi taqdimot haqida dinamik (o'zgaruvchan) ma'lumotlar keltiriladi.

Bundan tashqari, bu satrda ko'p qo'llaniladigan tugmali buyruqlar o'rnatilgan. Oynadagi slayd ko'rinishlarini oddiy (**Обычный** tugmasini bosish orqali), slaydlarni saralash (**Сортировщик слайдов** tugmasi bilan), o'qish rejimiga (**Режим чтения** tugmasi bilan) o'tkazish mumkin.

Показ слайдов tugmasi orqali taqdimotni namoyish qilish, **Масштаб** tugmasi markerini chap va o'ng tomonlarga siljitish orqali slaydlarning oynadagi o'lchamlarini o'zgartirish mumkin.

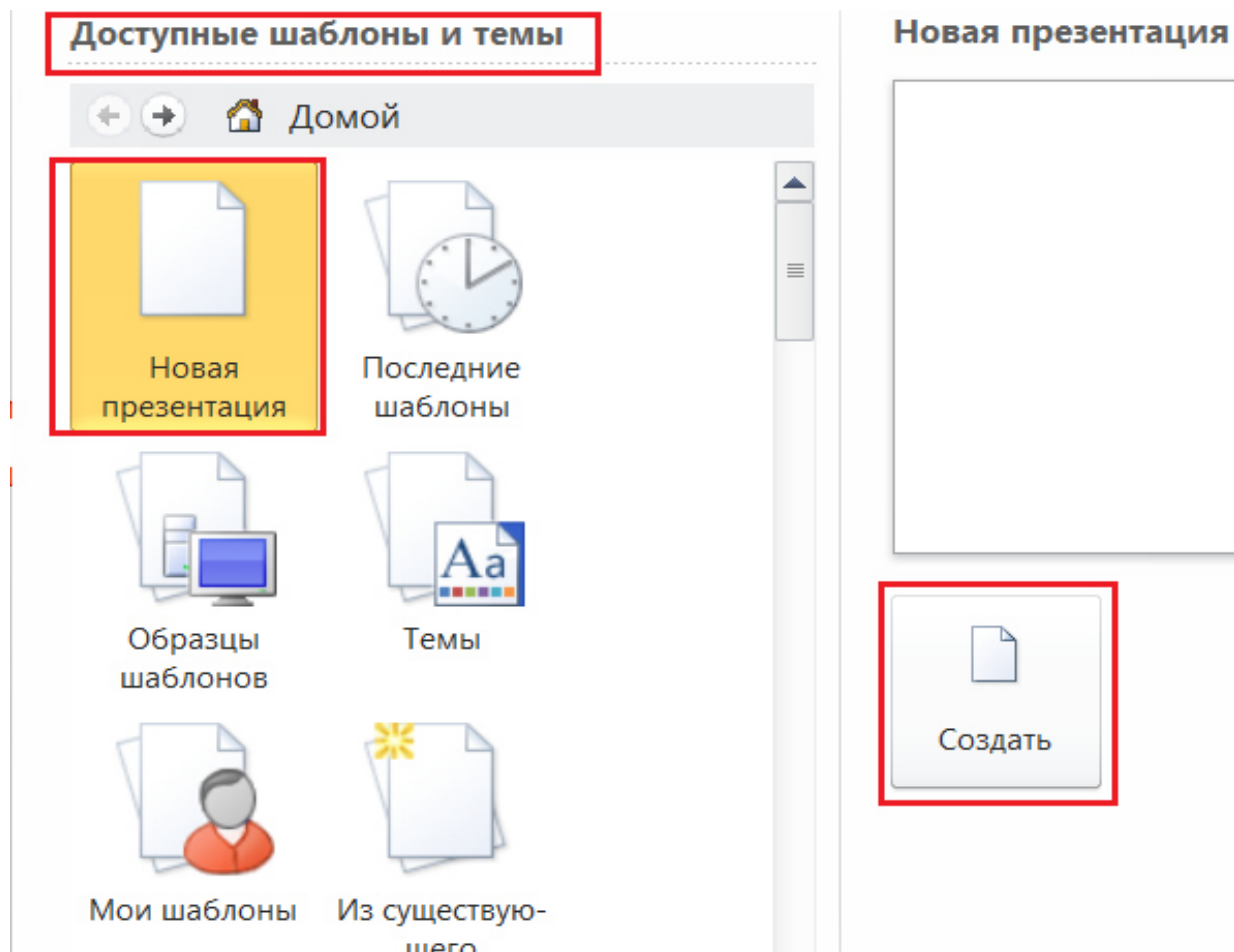
Файл menyusidan **Создать** (Tuzish) buyrug'i beriladi. Ochiladigan oynani **Доступные шаблоны и темы** (Murojaatli shablonlar va mavzular) panelida:

Новая презентация (Yangi taqdimot) va **Создать** buyrug'i berilsa yangi taqdimot xujjati yuklanadi;

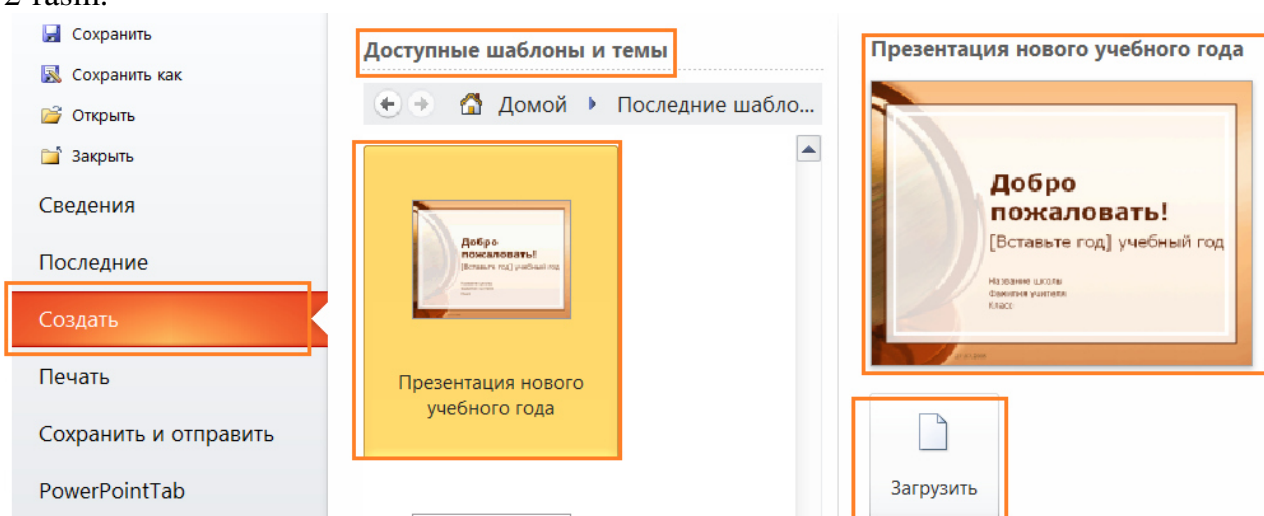
Последные шаблоны (So'ngi shablonlar) papkasida keyingi yuklangan taqdimot shablonlari keltiriladi. Bu shablonlarni yuklash ketma-ketligi: **Файл** menyusi ► **Создать** buyrug'i ► **Доступные шаблоны и темы** paneli ► **Последные шаблоны** papkasi ► Shablonlar ro'yxati (kerakli taqdimot fayli tanlanadi, masalan, **Презентация нового учебного года** (Yangi o'quv yili taqdimoti) ► **Создать (Загрузить)** buyrug'i;

Образцы шаблонов (Shablon namunalari) - Bu papkada tayyor taqdimotlar shablonlari keltiriladi (4-rasm).

Bu shablonlardan foydalanish quyidagi ketma-ketlikda amalga oshiriladi: **Файл** menyusi ► **Создать** buyrug'i ► **Доступные шаблоны и темы** paneli ► **Последные шаблоны** papkasi ► Taqdimotlar ro'yxati (kerakli taqdimot fayli tanlanadi, masalan, **Знакомство с PowerPoint** (**PowerPoint 2010** bilan tanishuv) ► **Создать (Загрузить)** buyrug'i.

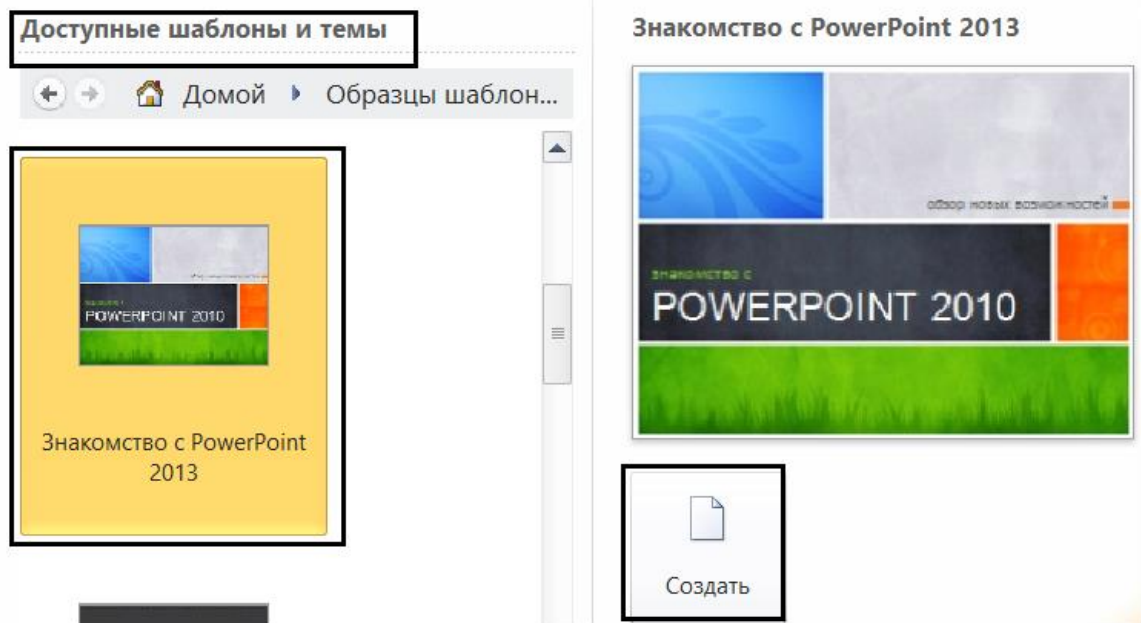
2-рasm.

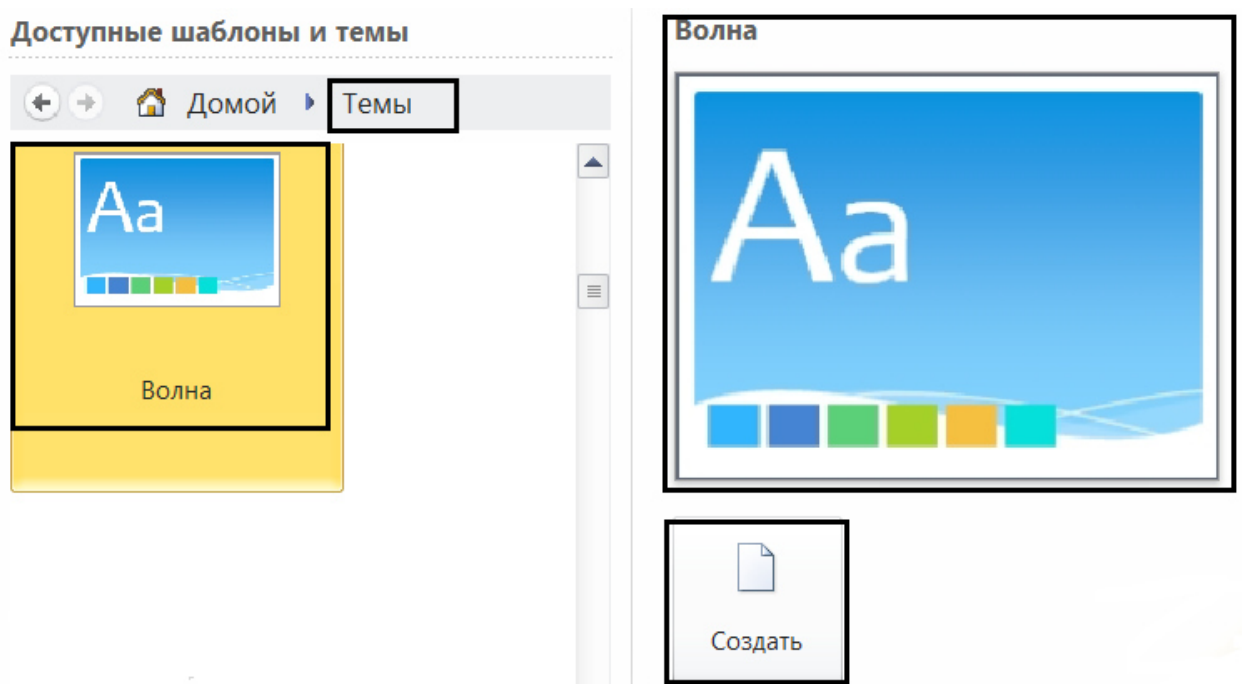
3-рasm.

Темы (Mavzular). Bu papkada mavzularga ajratilgan taqdimot fayllari keltiriladi. Unda mavzu va mavzuga oid dizaynga ega taqdimotlar ro'yxati taqdim.qilinadi. **Файл** menyusi ► **Создать** buyrug'i ► **Доступные шаблоны и темы** ► **Темы** papkasi ► Shablonlar ro'yxatidan, kerakli taqdimot fayli tanlanadi (masalan, **Волна** (To'lqin)) faollashtiriladi ► **Создать** buyrug'i beriladi (5-рasm)

Мои шаблоны (Mening shablonlarim) papkasida – joriy kompyuterda foydalanuvchilar tomonidan qo'llangan taqdimot shablonlari saqlanadi.

4-rasm.

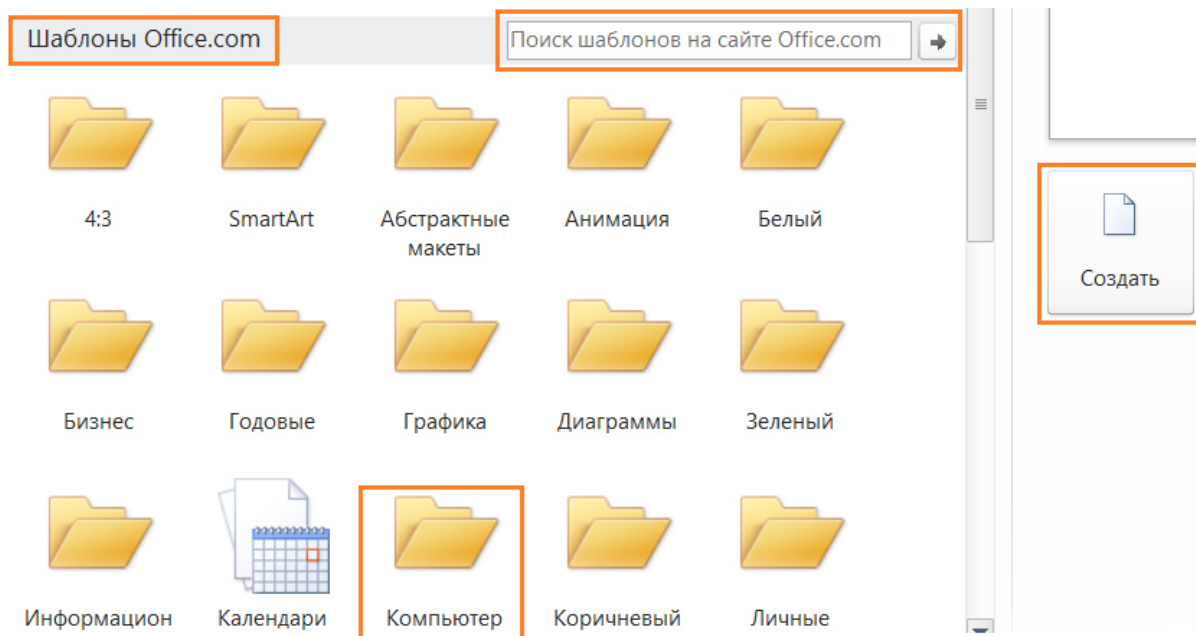

5-rasm.

Из существующего документа (Mavjud bo'lgan xujjatdan). Aytaylik, foydalanuvchi ilovada Abdullaev O. 209-g. Laboratoriya 4.pptx nomda taqdimot fayli tuzgan bo'lsin. Bu taqdimot faylida o'rnatilgan shablonlardan foydalanish zaruriyati yuzaga kelsa **Из существующего документа** buyrug'idan foydalaniladi. Demak, **Из существующего документа** buyrug'i berilsa **Создание из имеющейся презентации** (mavjud taqdimotlardan tuzish) muloqot oynasi chiqariladi. Bu oynadan foydalanuvchiga oid papka va undan kerakli taqdimot fayli ajratilib **Создать новый** (Yangi tuzish) buyrug'i beriladi. Natijada tanlangan taqdimot fayli shablonida yangi xujjat tuziladi.

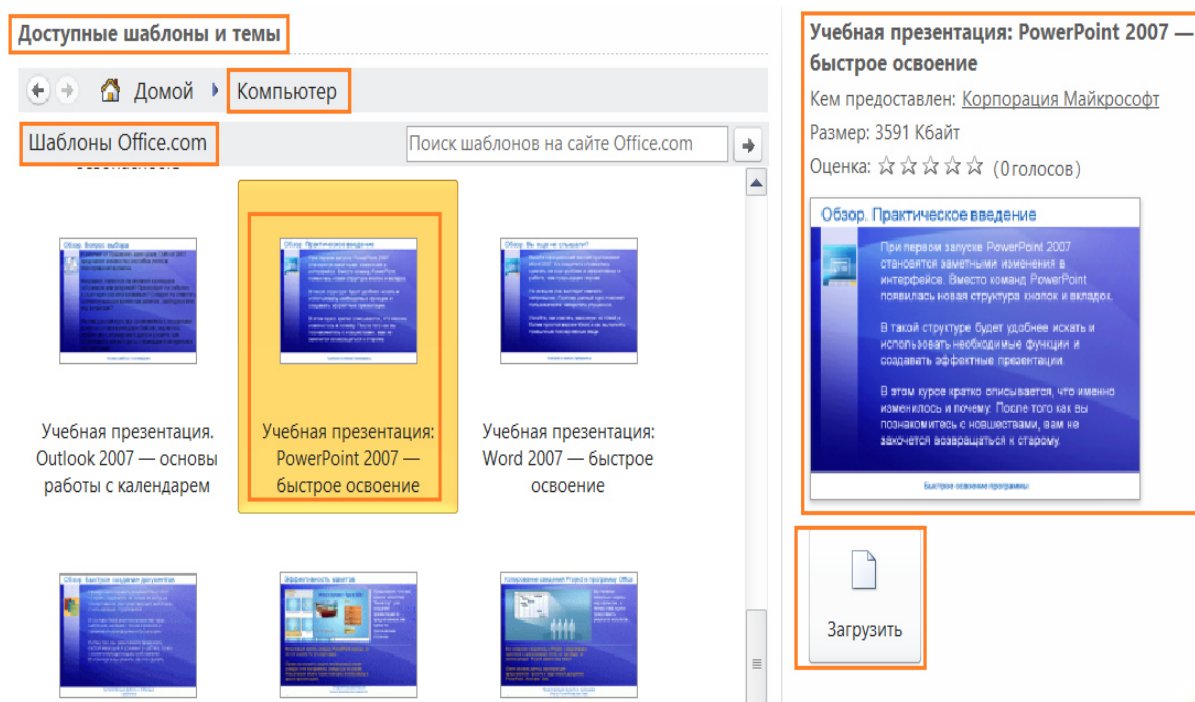
Office.com shablonlari bilan taqdimotlar tuzish.

Taqdimotlarni bu turdagi shablonlarini qo'llash uchun ham fayl menyusini **Создать** buyrug'i beriladi va **Доступные шаблоны и темы** panelidan **Office.com** papkasi tanlanadi.

6-rasm.

Natijada oynaga **Шаблоны Office.com** shablon papkalari ochiladi (6-rasm). Bu shablonlar **Office.com** saytidan yuklanuvchi va muntazam ravishda yangilanib turuvchi shablonlardir.

7-rasm.

Шаблоны Office.comni Компьютер papkasi (6-rasm) faollashtirilsa, unga oid taqdimot fayllari oynaga ochiladi (7-rasm). Aytaylik, bu ro'yxatdan Учебная презентация: PowerPoint 2007- быстрое освоение (O'quv taqdimoti: PowerPoint 2007 ni tez o'zlashtirish) taqdimoti tanlanib Загрузить buyrug'i berilsa u kompyuterga yuklanadi va oynaga ochiladi.

4.3. Konstruktorlar, maketlar va shablonlardan taqdimot yaratishda optimal foydalanish. Taqdimotlarga grafiklar, obyektlar joylashtirish.

Taqdimot maqsadi. Taqdimotdan ko'zlangan maqsad nima? Tinglovchilar taqdimotdan oldin shu mavzu bo'yicha o'y-fikrlari va amallari qanday edi? Taqdimotdan so'ng ularning fikrlari va amallari qanday bo'lishi kerak? Qaysi eng asosiy g'oyani tinglovchilar bilan ulashmoqchiman va uni evaziga o'zim nima olmoqchiman?

Taqdimot uchun e'tibor berilishi kerak bo'lgan yana bir muhim masala - uni auditoriyaga qo'ldan kelgancha onson tushuniladigan, aniq va qiziqarli tarzda yetkazib berishdir. Chunki ko'pincha auditoriya taqdimotchi hikoyasini ham tinglab, ham unga savol berishga ulgurishi kerak bo'ladi.

Prezentatsiya "hikoyasi"ni tuzishda konsaltingda keng qo'llaniladigan uslubdan foydalanish mumkin. Unga ko'ra, taqdimot birinchi hozirgi vaziyat qandayligi bilan boshlanadi. Keyin shu vaziyatga tegishlik, shu taqdimotni qilishga sababchi bo'lgan o'zgarish yoki qiyinchilik tafsilotlari tasvirlanadi. So'ng, uni yechishga kerak bo'lgan savol(lar) beriladi, ohirida unga javob(lar) taqdim qilinishi bilan yakunlanadi.

Taqdimot mavzusi

Tinglovchilar nega o'z vaqtlarini aynan mening taqdimotim uchun ketkazishlari kerak? Ularni taqdimotim nimasi bilan o'ziga jalb eta oladi? Shu savollar bilan mavzuni qiziqarliroq qilib ifodalashga yordam berishi mumkin.

Taqdimot berish jarayoni

Taqdimotimni uzoqligi qanday bo'ladi? Nechta slaydlar kerak bo'ladi? Uni qanday boshlayman va olib boraman? Savollar qachon berilishi mumkin?

Ba'zida taqdimotchi o'z hikoyasini uzoqdan boshlab uni kulminatsiyaga olib kelguncha auditoriyasini "yo'qotib" qo'ygan hollar ham uchrab turadi. Ayniqsa mobil telefon va internet davrida odamlarning diqqat qilish davomiyligi qisqarib borayotganligini kuzatish mumkin. Shuning uchun taqdimot tayyorlashda [Barbara Minton](#)ning Piramida Printsipini qo'llash foyda beradi. Bu printsipga ko'ra eng asosiy fikr-g'oyani taqdimotni boshidayoq bayon qilinishi kerak. Uning tafsilotlarini esa taqdimot davomida mantiqiy bo'laklarga bo'lib hikoya shaklida yoritib boriladi.

Taqdimot tuzilishi

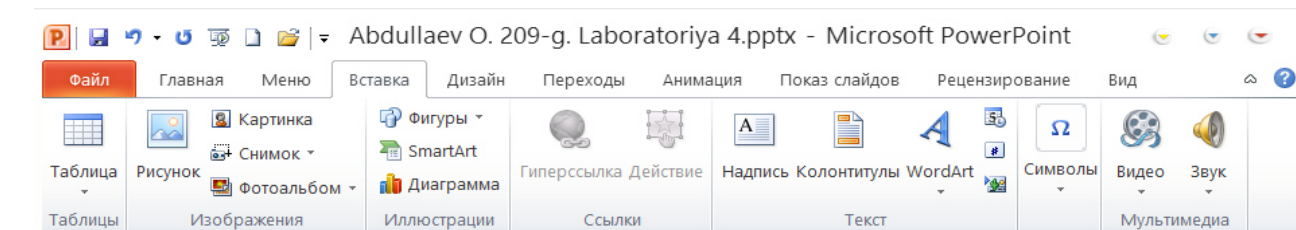
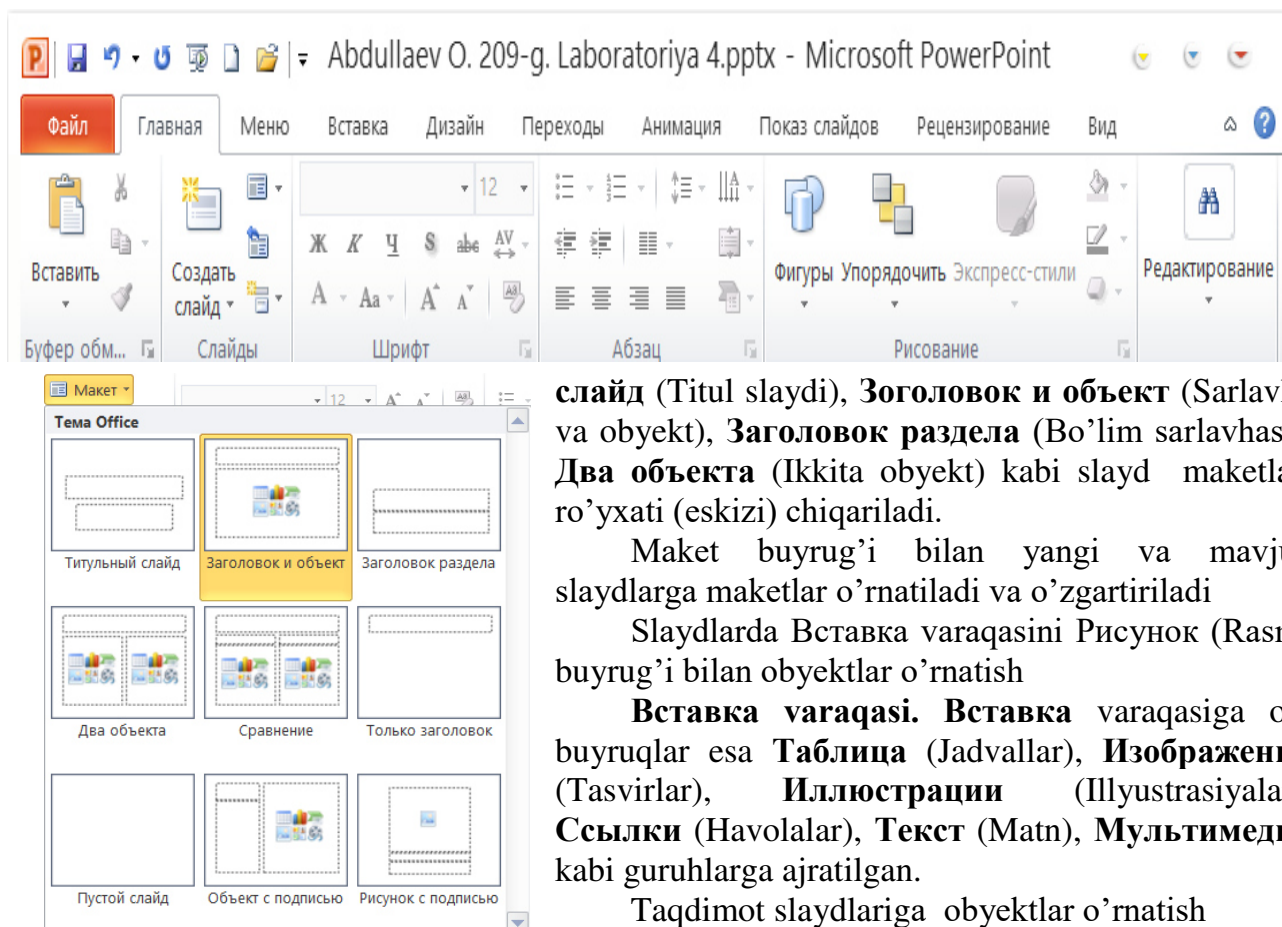
Misol uchun, avtomashinani haydash haqida taqdimot tuzilmasi: laydlar sonini taqdimotni davomiyligiga qarab iloji boricha kamroq qilish, ularda multimedia fayllaridan (rasm, video, musiqa) foydalanish va (oynani oldida turib) yetarlicha tayyorgarlik ko'rish hikoyani tinglovchilarga aniq yetkazib berishni osonlashtiradi

Taqdimotlar tajribada qancha ko'p qo'llanilsa, odamda o'ziga bo'lgan ishonchi va mahorati shunga yarasha oshib boraveradi. Shu qatorda taqdimot qiluvchiga to'g'ri qo'llanilgan o'zini non-verbal harakatlari tinglovchilar bilan "bog'lanish"ga va ularni bayon qilinyotgan fikrlarga ishontirishga yordam beradi.

PowerPointda taqdimotlar tuzishda Главная, Вставка va Дизайн varaqalarining buyruqlaridan foydalanamiz

Lentani Главная varaqasiga oid buyruqlar **Буфер обмена** (Almashinuv buferi), **Слайды** (Slaydlar **Шрифт**, **Абзац**, **Рисование** (Chizish), **Редактирование** (Tahrirlash) kabi guruhlargan.

Taqdimot tuzishda dastavval taqdimot slaydi va maketi tuziladi. Buning uchun Главная varaqasidan Создать слайд buyrug'i beriladi. Natijada oynaga Титульный

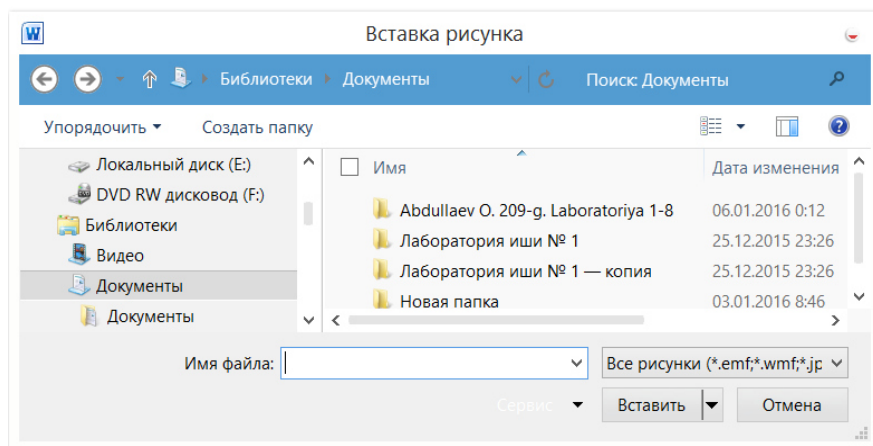

Microsoft PowerPoint 2010 taqdimoti slaydlariga obyektlni o'rnatish uchun **Вставка** varaqasini **Изображения** (Tasvirlar) va **Иллюстрации** (Ilyustrasiyalar) guruhiga mansub **Рисунок**(Rasm), **Картинка** (Tasvir), **Снимок**(Su'ratga olish), **Фотоальбом**, **Фигуры** (Figuralar), **SmartArt** va **Диаграмма** buyruqlaridan foydalaniladi.

Buyruqning vazifasi. Вставка varaqasini **Рисунок**(rasm) buyrug'ini vazifasi kompyuterdagi tasvirli fayllarni taqdimot slaydlariga o'rnatishdan iborat.

Buning uchun:

- 1) Tegishli slayd faollashtiriladi;
- 2) **Вставка** buyrug'idan **Рисунок**(rasm) buyrug'i beriladi;
- 3) **Вставка рисунка** muloqot oynasi chiqariladi;

4) **Вставка рисунка** muloqot oynasidan operasion tizimga oid **Изображения, Документы** yoki foydalanuvchiga tegishli papkalar faollashtiriladi va tasvirli fayllar tanlanib, **Вставить** buyrug'i beriladi.

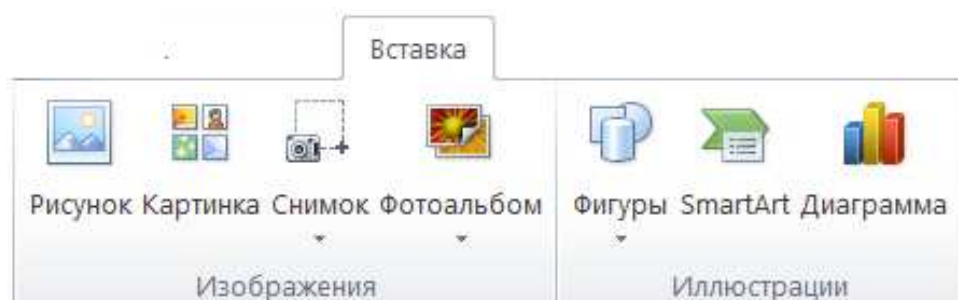
Вставка varaqasini Картинки buyrug'ini obyektlar o'rnatish

Вставка varaqasini **Картинки** buyrug'ini vazifasi slaydlarga: fototasvirlar, tovushlar, rasmlar, filmlar o'rnatishdan iborat.

Slayd tanlanib **Вставка** varaqasini **Картинки** buyrug'i berilganda oynani chap tomoniga **Картинка** paneli o'rnatiladi.

картинка panelini **Искать** darchasida izlanayotgan faylni kengaytmasi yoziladi, masalan, ***.png** yoki ***.gif** va **Начать** tugmasi bosiladi.

Natijada **Картинка** paneli darchasida taqdim qilingan fayllarni keraklisi sichqoncha bilan ajratilib faollashtirilsa tanlangan fayldagi tasvir slaydga o'rnatildi.

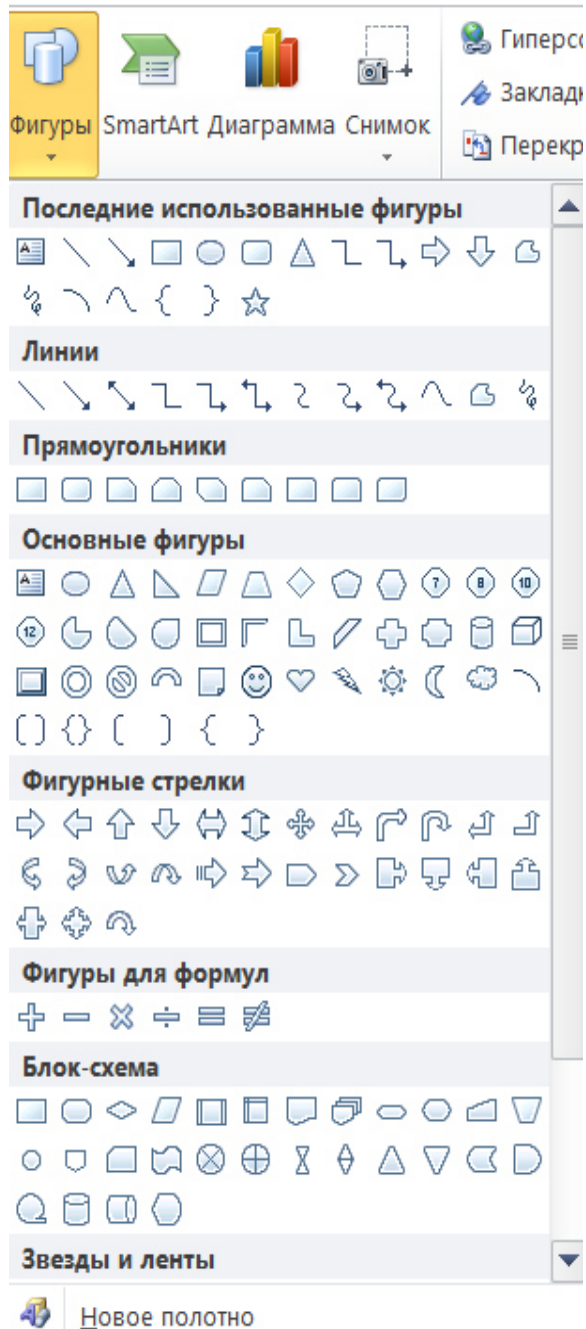
Taqdimot slaydlarida **Фигуры** buyrug'i bilan obyektlar o'rnatish

Bu buyruq berilganda chiziqlar, to'g'rito'rtburchaklar, asosiy figuralar, figurali strelkalar, blok sxemalar, yulduzlar va lentali tasvirlar guruhlaridan iborat menyuu ochiladi.

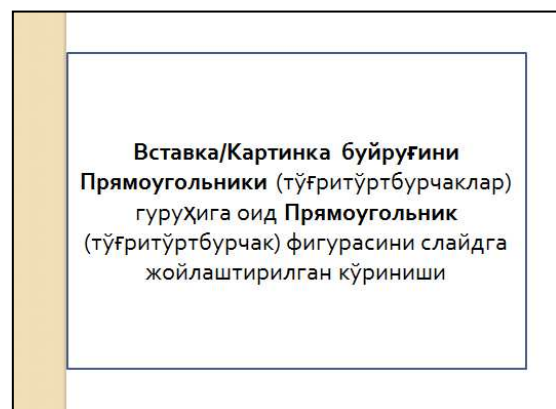
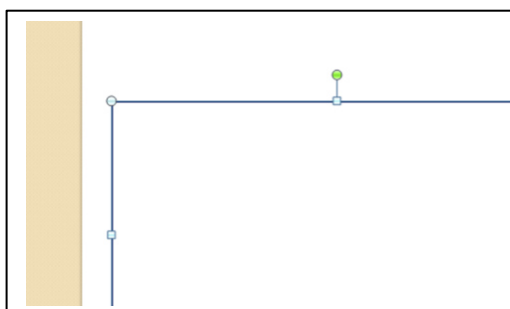
Bu tasvirlarni taqdimot slaydiga o'rnatish uchun:

- Tegishli slayd faollashtiriladi va maketi tanlanadi;
- **Вставка** varaqasidan **Фигуры** (figuralar) buyrug'i beriladi;
- Ochiladigan menyudagi tasvirlardan keraklisi sichqoncha ko'rsatkichi bilan faollashtiriladi. Natijada sichqoncha ko'rsatkichi + **(плюс)** ko'rinishini oladi;

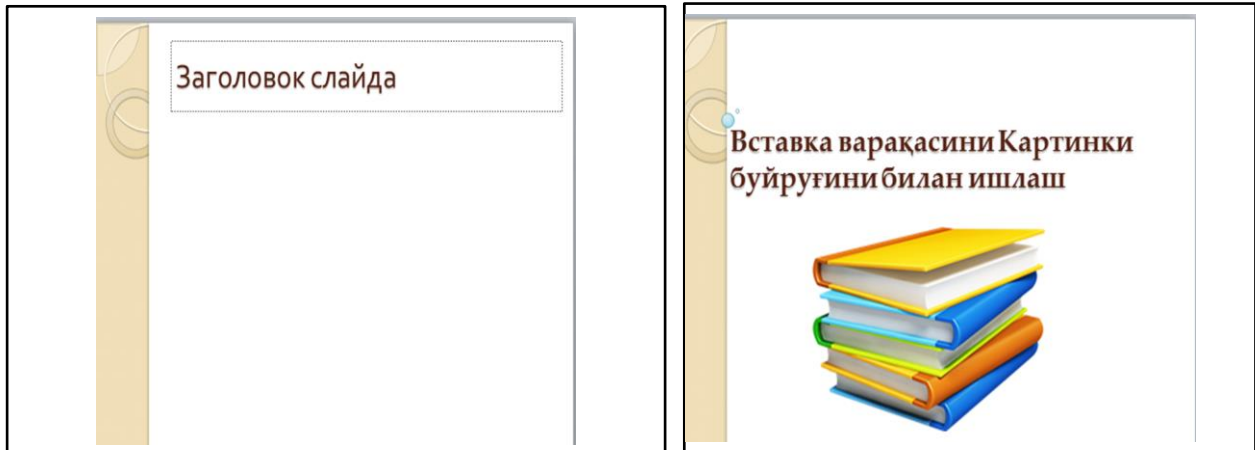
- Sichqoncha ko'rsatkichi bilan joriy slaydni figura qo'yiladigan joyi tanlanadi va

- sichqonchani chap tugmasi bosib turilgan holda harakatlantiriladi. Shunday qilib, masalan, **Прямоугольники** (to'g'rito'rtburchaklar) guruhiga mansub bo'lgan **Прямоугольник** (to'g'ri to'rtburchak) figurasi slaydga joylashtiriladi

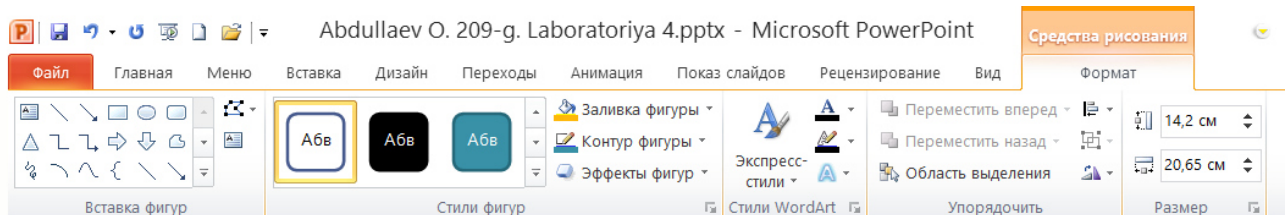

- Хужжатга о'рнатилган figura sichqoncha bilan faollashtirilib uning o'lchamlari kerakli yo'nalishlarda o'zgartiriladi;
- Figura ichiga matn yozish uchun u faollashtiriladi va kontekst menyudan **Добавить текст** buyrug'i beriladi. So'ngra figura ichiga

matnlar yoziladi yoki boshqa obyektlar qo'yiladi;

- Slaydga joylashtirilgan figura faollashtirilganda ilova lentasining varaqa nomlari keltirilgan satrida kontekst varaqa deb nomlanuvchi **Формат: Средства рисования** (Chizish vositalari) o'rnatiladi.
- Slaydga joylashtirilgan tasvir faollashtirilganda ilova oynasining varaqalar satrida va **Формат: Средства рисования** (Format: Rasmlar bilan ishlash vositalari) **kontekst varaqa** o'rnatiladi (2.32-rasm).

SmartArt buyrug'i

Bu buyruqning vazifasi taqdimotlar bilan taqdim qilinadigan axborotlarni vizual tasavvur qilish imkoniyatini beradigan grafik obyektlarni slaydlarga o'rnatishdan iborat. Bu grafik obyektlar grafik ro'yxatlar va jarayonlar sxemalari yoki nisbatan murakkab bo'lgan **Венн** diagrammalari va tashkiliy diagrammalardan iborat bo'lishi mumkin. Tatnlangan slaydda **SmartArt** buyrug'i berilganda ekranga **Выбор рисунок SmartArt** (SmartArt tasvirini tanlash) muloqot oynasi ekranga chiqariladi Bu buyruq oynasi uchta paneldan tashkil topgan:

- **Выбор рисунок SmartArt** muloqot oynasini chap tomonida grafik obyektlari guruh nomlarini ro'yxati (**Все, Список, ... , Рисунок**) keltiriladi. Masalan, bu ro'yxatdan **Процесс** (Jarayon) faollashtirilsa oynaning ikkinchi panelida **Процесс**ga mansub grafik obyektlarning tasvirli eskizlari chiqariladi. Bu tasvir eskizlaridan keraklisi foydalanuvchi tomonidan ajratilib faollashtirilsa (masalan, **Ступенчатый процесс** - Zinasimon jarayon) oynaning o'ng tomonidagi

- panelda tanlangan obyektning slaydga qo'yiladigan ko'rinishi akslantiriladi.

Выбор
muloqot oynasidagi
eskizli tasvirlardan
процесс - Zinasimon
oynadan **OK**
slaydga tanlangan
o'rnatiladi.

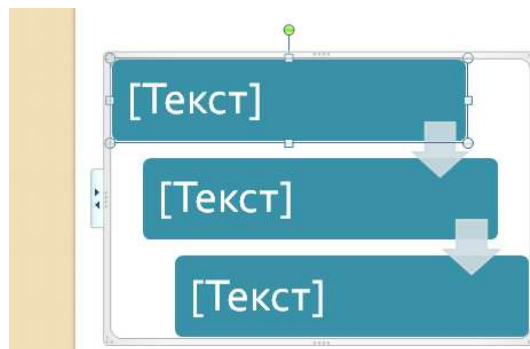
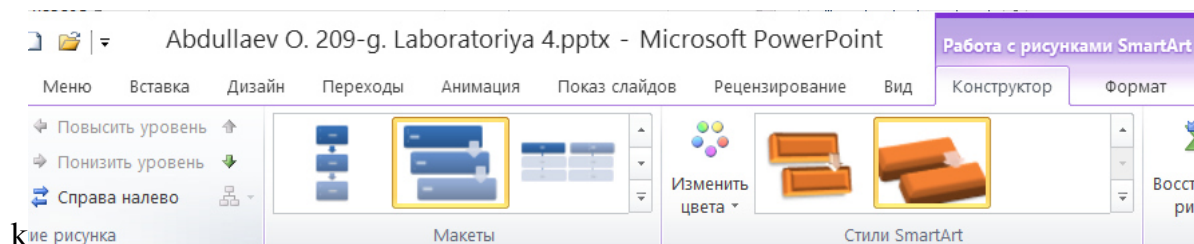
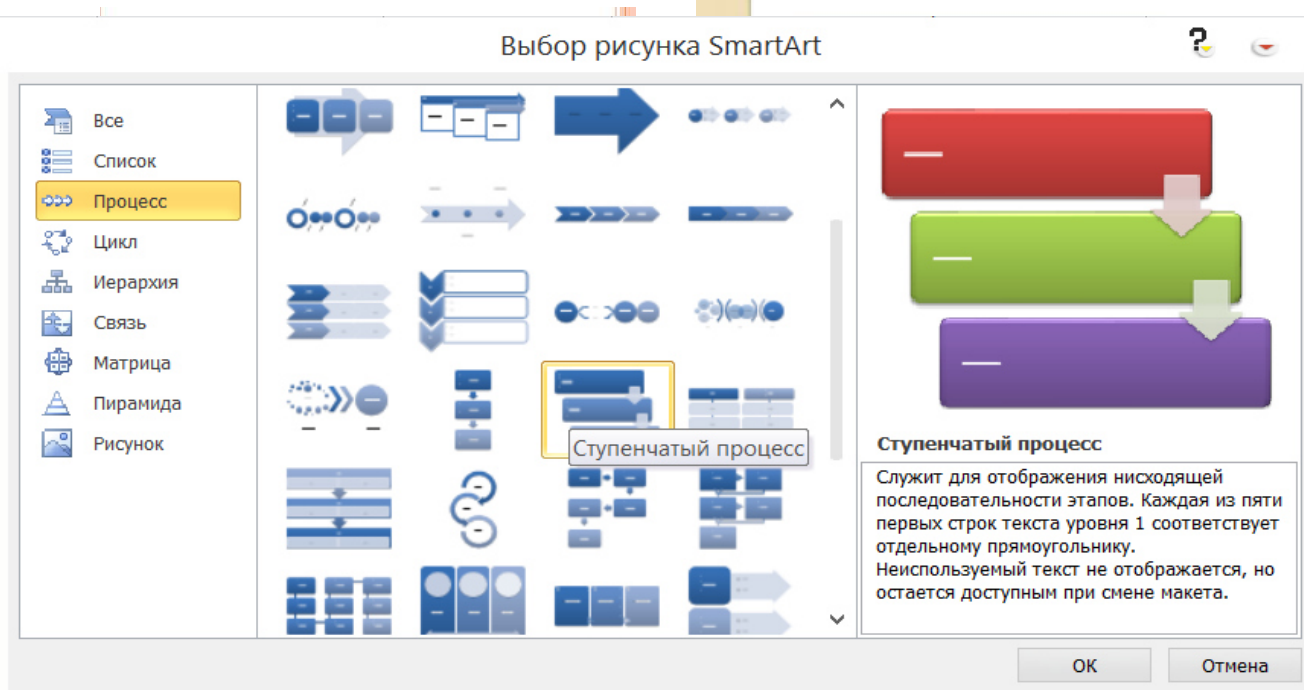

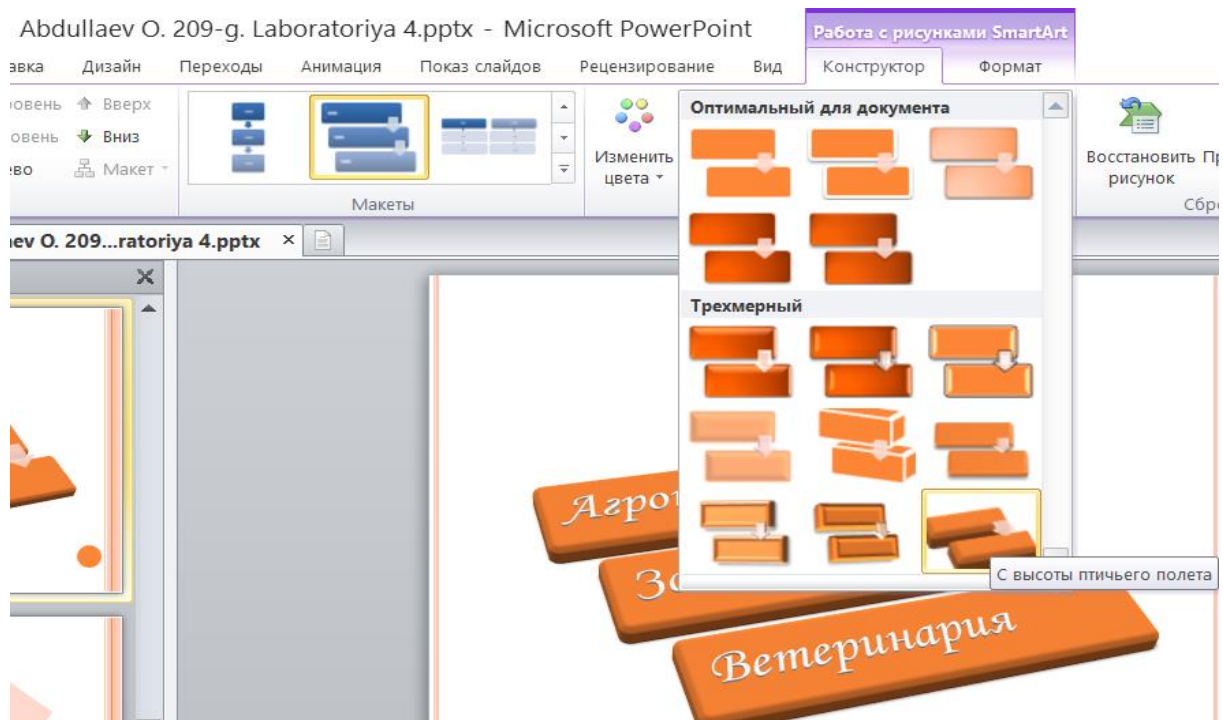
рисунок SmartArt
ro'yxatdan **Списокни**
Ступенчатый
jarayonni tanlab
tugmasini bossak,
obyektning jadvali

- График объекта [Текст] yozuvi keltiriladigan maydonlariga mavuga oid matnlar yoziladi. Slaydagi **SmartArt** obyektlari tasvirlari ko'rinishini o'zgartirish mumkin. Buning uchun slayddagi grafik objekt sichqoncha bilan faollashtiriladi.
- Natijada lentani varaqa nomlari satrida **Конструктор: Работа с рисунками SmartArt** kontekst varaqasi o'rnatiladi.

Конструктор: Работа с рисунками SmartArt kontekst varaqasini **Стили SmartArt** guruhiga oid buyruqlari orqali slaydga o'rnatilgan obyektlarning

ko'rinishi o'zgartirilishi mumkin.

Dastavval slayddagi tegishli obyekt faollashtiriladi.

Keyin, **Стили SmartArt** guruhiga oid marker sichqoncha ko'rsatkichi bilan bosilib, oynaga shu guruhga mansub bo'lgan obyektlarni tasvirlari chiqariladi.

Masalan, bu ro'yxatdan, foydalanuvchi tomonidan sichqoncha ko'rsatkichi bilan билан **С высоты птичьего полета** "Qush uchar balandlikda" stili tanlansa slayddagi tasvir ko'rinishi, unga mos ravishda o'zgaradi.

4.4. Taqdimotni jixozlash va boshqarish. Anniatsion jarayonlami tashkil etish va o'matish